

tot un mer castellanisme, però el que ja no em sembla lícit és que posi *tragá* en la qualitat de forma del «cat. or.» i *tragá* cat. occid.: almenys en català central tothom ho sent com a castellanisme, altrament només usat en el sentit figurat (*no poder tragar algú*) i només usat per alguns.

La forma verament catalana d'aquest mot no hi ha dubte que és *dragar*, o sigui la que conserva el consonantisme DR- propi i originari del mot. És mot d'ús afectiu, ponderatiu o figurat. Enlloc ni mai no s'ha usat *dragar* en el simple sentit fisiològic de 'engolir, deglutir' (això es diu sempre *engolir* o *empassar-se* o *enviar-se*); no cal dir que no es diu de les persones, però ni tan sols dels animals; el sentit és el ponderatiu de 'pair, suportar (una persona)' (*no el puc dragar* = no el puc veure, m'és repulsiu, o antipàtic), o bé el de 'menjar devorant, engolir voraçment' o bé 'sumir-se (la terra, les ones)': ja aquest sol fet és indicatiu de caràcter poc bàsic o trontollant dins l'idioma.

V. fraseologia justa, que Barnils aplega, sobre la forma *dragar* (BDC III, 38). La primera dada és en el Busa-N. de 1507: «*dragar*: glutio, deglutio, devoro», «*dragador*: gluto», «*dragament*: ingluvius, vorago». Ja és antic un romanç que en dona un testimoni eloqüent des del punt de vista etimològic: «las donzelletas / ... / vindran bèsties feras / totes se las *dragaran* / ... fam / ... s'alimentaran»: n'hi ha 12 versions i aquesta, que és del cat. or. (segons la grafia) innova en aquest vers el text de les altres: MilàF (*Romlo.*, 18. 12B, data de 1601).

Són ben correctes els exs. literaris: «I el mar s'obrí, i les ones la *dragaren!*», clama Saïd, en la grandiosa tragèdia de Guimerà (*Mar i cel*, II, esc. 13, p. 97). «La persona a qui tothom porta en palmes, ell no la pot veure ni *dragar*», «la criada que, arraulida a un racó de la era, estossejava 'l fum qu'havia *dragat*, y gemegava dolorosament», MrnVayreda (*Sang Nova* III, § 12, 236; *Puny.*, XIII, 201 (159)); com a expressió caricatural per a 'llegir, devorar (llibres)', Ruyra (*El Rem de Trenta-Quatre*, O. C., 212).

Altrament no creguem que la forma amb *d-* sigui només del català oriental, car em sembla molt estesa, almenys per tot el Principat i el Rosselló: en tot cas l'he sentida també en el Pallars Sobirà: parlant d'unes salvatgines: «les cucs? Tots se'ls *drágen!*» Lles-sui (1959). Crec que seria en el Conflent on el mestre Fabra va recollir *draganeu*, compost que ens recomanava d'incloure en el seu *DFa*. per carta de 1947-8. I també a Mall., si bé aquí no se'n fan eco els *DFgra*. ni *DAMen.*, però sí el de Josep Tarongí,¹ no sé si reflectint un ús general a l'illa, o més aviat de la vall de Sóller (era solleric) i altres del Nord: «*dragar*: passar alguna cosa pel tragador: menjar molt y depressa; la terra quant s'obri y sepulta», «*dragador*», «*dragant*».

Altrament no desconec que a Mall. i el P. Val. la variant *tragar* pot comptar amb arrels, autòctones. És l'única forma que registren els *DFgra.*, *DAMen.*, Febr.-Card., Escrig (Sanelo porta només *tragó*, *tragallegües*, i *trago* 'mala notícia': ja li han donat el *trago*). «Un frare, volent-se morir, confessà-sse, e rebé lo sant

cors de Déu; mas con lo tenc en la boca no-l se poc *tragar*, e sí menjà --- una galina ---», *Eiximplis* (Ag., § 575, 184.2f.); de nou II, 84 «a manera de qui beu purga volgué *tragar* aquesta pfflola tan amarga», *Curial* (NCL. III, 20); «Dix alt plorant: / —D'un gras porcell / e vi novell / ha molt *trगत*: / és-se ofegat / de poplexia—. / Molt s'escrocia, / tots la-n cregueren / ---», «ses criatures / --- / donen a dides / --- / no guarden quines / --- / si malalties / --- / si massa *traguén*, / si s'embriaguén / ---», JRoig (*Spill*, 1575, 1083); més, allí, 13478, 3926, 8376; «Doncs si trunfo té - per què no-l jugava? / Que ara —per deuna!— molt bé stic en cera: / ni yo-l m'é 'ngolít - ni ell se lo *traga*, / sorbiu-ne un glop ---», *Brama dels Llauradors*, v. 211.

Observem que tots són textos del S. xv, l'època de l'ascendent valencià dins la llengua literària: els uns conegudament deguts a valencians; d'origen incert els altres; però en els *Eiximplis* abunden els mots de colorit valencià i també n'hi ha més o menys nombrosos en el *Curial*. *Trago* i *traiguinyol* (cf. *Lleures*C, 411): no oblidéssim, però, ni negligim els excel·lents, perfectes i ben suficients sinònims: *glop*, *tirada*.

DERIV. i CPT.: *Tragabales* cast. no figura en el Lab. *Tragada*. *Tragaderes* [Lab.]. *Rond. d. Rond. Tragador* (JRoig, 3926). *Tragallada* (CRos). *Traganeu* (cf. *draganeu* supra). *Tragavent*. No és cat., però pot tenir interès un mot *trasquir* que he anotat del Somontano d'Osca crec en el sentit d'«engolir» (*trasquir lentejas*,³⁰ 1965): sembla *tragar* × *mascar* × *engullir*.

¹ El pobre xueta que cregué prudent usar el pseudònim «Un mallorquí» i al qual AMAlcover nega gairebé tot valor en la seva bibliografia del BDLC VIII, si bé reconeixent-li (que magnànim...) que pot tenir alguna engruna de bo, no sense sincerar-se amb allò de «la raó a un... moro, que diuen». El pobre s'hagué de refugiar a l'últim en el *Sacromonte* de Granada, on morí d'enyorança de la dolça Roqueta, deixant-nos així penjat en la F- el diccionari; que ell, més nostre que Amengual, redactava en la nostra llengua; i que hauria estat més útil que el d'Amengual i que moltes obres d'AMAlcover, que el qualifica severament d'«aficionat»: ell mateix no era gaire més i tots dos foren bons estudiosos, i certament bons catalans. Tarongí fou poeta considerable, de qui he llegit bells poemes. Però li feren el buit per l'horrend «pecat original».

TRAGÈDIA, pres del ll. *tragœdia*, i aquest, del gr. *τραγωδία* 'cant o drama heroic', 'tragèdia', compost de *τράγος* 'boc', i *αὐδῶ* 'jo canto', pel paper que feien fer a aqueixa bèstia en les festes de Grècia, on es cantaven tragèdies. □ 1.ª doc.: S. xv.

«El erudito P. Jaime Villanueva --- da notícia de un códice "Iemosín" del S. xv, existente en el *Palau* de Bna., que contenia los opúsculos siguientes del P. <Joan> Galens --- II. Traducció dels prohemes de les *trajèdies* de Sèneca: les quals són 10 en nombre / ---», JMBover (*BiEscrBal.* I, 337). S'havia accentuat a la grega, sobre la *í*: «après jugaven / --- / més